

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І КРЕДИТУ

ФІНАНСОВИЙ СТАН ДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Виконав:

студент 4 курсу, групи 472,
денної форми навчання,
спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»
Хащевой Павло _____

Керівник:

завідувач кафедри фінансів і кредиту
проф. Нікіфоров Петро Опанасович _____

*До захисту допущено
на засіданні кафедри
протокол № __ від __ травня 2023 р.
Завідувач кафедри фінансів і кредиту
_____ проф. Нікіфоров П.О.*

Чернівці – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ТА ЙОГО РОЛЬ В ФІНАНСОВОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ	6
1.1. Поняття банківського кредиту як джерела фінансування діяльності підприємств	6
1.2. Джерела формування та способи залучення позикового капіталу	12
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПОЗИКОВОГО КАПІТАЛУ ТОВ «ТЕПЛО МЕРЕЖА» ВПРОДОВЖ 2020-2022 р. р.	19
2.1. Аналіз діяльності товариства та стан його фінансового забезпечення	19
2.2. Аналіз ефективності використання позикового капіталу	29
РОЗДІЛ 3 ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУУПРАВЛІННЯ ПОЗИКОВИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА	37
3.1. Фінансові аспекти оптимізації структури капіталу підприємства та визначення співвідношення між власними та позиковими ресурсами	37
3.2. Напрями підвищення ефективності управління позиковим капіталом підприємства	44
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	49
СПИСОК ВИКОНАНИХ ДЖЕРЕЛ	52
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В сучасних умовах господарювання банківське кредитування набуває все більшого розвитку. Банківські кредити надаються господарюючим суб'єктам як додаткове джерело фінансового забезпечення їх діяльності. В результаті чого відбувається розширення діяльності, покращується рівень технічного оснащення виробництва, вирішуються економічні, соціальні та екологічні проблем.

За допомогою банківського кредиту на підприємстві формується позиковий капітал. У процесі кредитування виникають кредитні відносини між кредитором та позичальником. Кредит надається суб'єктам господарювання на умовах повернення, платності та цільового використання. Отриманий банківський кредит відіграє важливу роль в діяльності підприємств. Він дає можливість збільшувати фінансові ресурси підприємства, виступає фінансовим забезпеченням виробничих та господарських процесів, покращує показники діяльності: прибутковість та рентабельність а також сприяє розвитку підприємства в майбутньому.

Процес запозичення кредитних ресурсів через банківську установу є досить відповідальним моментом для підприємства. Тут важливо визначити реальну потребу в запозиченні коштів, забезпечувати вмiле управління запозиченими кредитними ресурсами, ефективно їх використовувати та відповідально виконувати кредитні зобов'язання перед кредитором. Ефективне управління отриманими кредитними ресурсами дозволяє підприємству формувати оптимальну структуру капіталу, маневрувати фінансовими коштами та ефективно їх використовувати.

Важливо зазначити, що користування банківським кредитом має багато позитивних моментів, однак в цьому процесі є багато проблем та не вирішених питань. Відповідно обрана тема бакалаврської роботи є актуальною і потребує подальшого дослідження.

Короткий огляд літературних джерел. Дослідження процесу банківського кредитування суб'єктів господарювання знайшло своє розкриття в працях відомих вітчизняних та зарубіжних вчених – науковців. Над даною проблематикою працювали: Л. М. Борщ, О.Д. Василик, О. В. Васюренко, А.С. Гальчинський, А. М. Герасимович, С.В. Глущенко, І. С. Гуцол, А.І. Захарченко, Б.Л. Луців, І.О. Лютий, А.М. Т.В. Майорова, Мороз, М.І. Савлук, А.А. Пересада, Г.Дж. Александер, Дж.В Бйли, У.Ф. Шарп та інші. Вчені внесли вагомий внесок в дослідження даної наукової проблеми, проте, ряд теоретичних та прикладних аспектів виявилися суперечливими тому потребують подальшого дослідження.

Основна мета бакалаврської роботи полягає в дослідженні теоретичних та практичних аспектів банківського кредитування діяльності господарюючих суб'єктів, визначенні його ролі як джерела фінансового забезпечення діяльності підприємств, встановленні переваг та недоліків банківських кредитних ресурсів. В роботі проведено аналіз позикового капіталу, обґрунтовано шляхи оптимізації структури капіталу, визначено оптимальне співвідношення між власними та запозиченими ресурсами.

Відповідно до визначеної мети в роботі визначено основні завдання:

- дослідити теоретичних аспектів банківського кредитування, визначити його роль в фінансовому забезпеченні діяльності господарюючих суб'єктів;
- визначити місце позикового капіталу в структурі капіталу підприємства;
- визначити джерела та способи запозичення підприємством кредитних ресурсів;
- оцінити ефективність використання позикового капіталу ТОВ «ТЕПЛО МЕРЕЖА»
- провести аналіз діяльності товариства та оцінити стан його фінансового забезпечення;
- розглянути фінансові аспекти оптимізації структури капіталу підприємства та визначити співвідношення між власним та позиковим

капіталом;

- визначити напрями підвищення ефективності управління позиковим капіталом.

Об'єктом дослідження даної бакалаврської роботи виступив процес кредитування підприємств та формування позикового капіталу, політика оптимізації структури капіталу підприємства та покращення ефективності використання банківських кредитів.

Предметом бакалаврського дослідження є процес кредитування ТОВ «ТЕПЛО МЕРЕЖА», формування та використання позикового капіталу товариства.

Методологічною основою дослідження є загальновідомі методи пізнання, прийоми дедукції та індукції, прийоми аналізу та синтезу, діалектичні, статистичні, порівняльні та узагальнюючі методи.

Інформаційною базою написання бакалаврської роботи виступили нормативно та законодавчі акти України в банківській сфері та в сфері фінансів підприємств, монографічні дослідження повідних вчених, періодична та наукова література, матеріали науково-практичних конференцій, інтернет ресурси, матеріали круглих столів, практичні матеріали ТОВ «ТЕПЛО МЕРЕЖА»

Структура бакалаврської роботи та обсяг. Робота складається із вступу, трьох взаємопов'язаних розділів, висновків, списку використаних літературних джерел, додатків. Обсяг роботи має 57 сторінку, 10 рисунків та 11 таблиць, 56 літературних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ТА ЙОГО РОЛЬ В ФІНАНСОВОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

1.1. Поняття банківського кредиту як джерела фінансування діяльності підприємств

В умовах ринкових відносин більшість підприємств незалежно від форми власності та виду діяльності мають обмежені власні ресурси, відповідно, виникає потреба запозичення коштів у банківських установах. В такому випадку підприємство паралельно з власним капіталом формує позичковий капітал. Отже, запозичені кошти виступають додатковим джерелом капіталу підприємства. Враховуючи всі особливості та умова банківського кредитування підприємство повинно проводити зважену політику запозичень, визначати їх об'єктивну потребу та свої фінансові можливості обслуговувати отриманий банківський кредит, забезпечуючи при цьому ефективне використання сформованого позикового капіталу.

Банківський кредит відіграє важливу роль в діяльності господарюючих суб'єктів. Більшість підприємств не можуть забезпечити ефективну фінансову діяльність без запозичення коштів. Використання кредиту як джерела фінансових ресурсів обумовлене об'єктивною необхідністю, так як досить часто на підприємстві має місце розрив в часі між надходженням коштів та необхідністю оплачувати витрати, пов'язанні з сезонністю виробництва та необхідністю фінансування дорогих інвестиційних проектів [9].

Запозичені кошти збільшують обсяги фінансових ресурсів, що сприяє розширенню фінансово - господарської діяльності, нарощуванню обсягів виробництва, сприяє впровадженню нових сучасних технологій, оновленню матеріально технічної бази підприємства тощо.

Кредитування значно впливає на фінансові можливості підприємства, дозволяє розширяти свою виробничу діяльність, покращувати якість продукції, розширяти асортимент, стимулює підприємство підвищувати свою ринкову вартість, ефективніше використовувати власний капітал для забезпечення самофінансування діяльності.

Питання організації процесу кредитування підприємств та визначення його ролі в формуванні позикового капіталу досліджувалися вітчизняними та зарубіжними вченими. Дані питання висвітлювалися такими науковцями як: Поддєрьогін А.М., Чумаченко М.Г., Кручок СІ., Павловська О.В., Лихота І. П., Потійко Ю.А., Конторщикова О., Мамонтова Н.А., О.М. Ананьєв, В.Ю. Бодаковський, Л.П. Довгань, В.Б. Ісмаїлов, М.М. Забаштанський та багато іншими.

Серед даних вчених були такі які виступали прихильниками запозичення капіталу. Вони розглядали кредит як важливе джерело фінансування діяльності підприємства [49, с.315]. Однак ряд вчених акцентували особливу увагу на перевагах використанню власних фінансових ресурсів, а кредиту відводили другорядну роль [46, с.27].

Варто зазначити, що вивчаючи роль кредитування в діяльності підприємств науковці формували свої наукові твердження поняття кредиту, як позикового капіталу підприємства. Так Крамаренко Г.О. визначає: «в процесі банківського кредитування формується позиковий капітал підприємства - це грошові кошти, що надійшли у вигляді кредиту на принципах платності, строковості та зворотності» [21, с. 222].

Поддєрьогін А.М. стверджує: «кредитування - це процес надання підприємству позики на відповідний термін, під певний (обумовлений) відсоток з оформленням боргового зобов'язання чи векселя» [49, с. 342].

Пересада А.А. вважає: «додатково залучені кошти підприємства поділяє на позикові кошти і залучені кошти. Під позиковим капіталом слід розуміти капітал, який надходить до підприємства зі сторони і має такі характеристики як платність, повернення, строковість. Інший капітал називається залученим

капіталом, він має характеристику повернення, проте платність та строковість відсутні» [34, с.285].

З.С. Варналій вважав: «кредитування – це надання власником вільних коштів у тимчасове користування іншій особі з метою отримання винагороди у вигляді відсотків за користування банківським кредитом» [6, с.121].

Економічна сутність кредитування виражається через його функції, зокрема:

- виробничо-розподільчу функцію;
- забезпечення прибутковості та дохідності. Це є обов'язковою вимогою для обох сторін як для кредитора так і позичальника.

В процесі кредитування підприємство позичальник обов'язаний виконувати всі умови кредитного договору, забезпечити повернення кредиту та сплату відсотків за його користування. Кредит буде ефективним для підприємства у випадку якщо приносить прибуток та сприятиме подальшому розвитку підприємства.

В процесі банківського кредитування між підприємством і банком виникають позикові відносини, тобто відносини між кредитором і позичальником з приводу видачі, отримання та обслуговування кредиту. Відповідно, позикові кошти підприємства класифікують за такими ознаками: [9].

1. В залежності від цілей залучення позики:

- позики під фінансування відтворення необоротних активів;
- позики підприємству під поповнення оборотних активів;
- позики на інші потреби підприємства.

2. З залежності від джерел залучення:

- залучені позики із зовнішніх джерел;
- залучені позики із внутрішніх джерел.

3. В залежності від періоду залучення:

- довгострокові позики. Дані позички залучаються на період, що перевищує один рік;

- короткострокові позики. Період залучення даного виду позичок один рік.

4. В залежності від форми залучення позики:

- позики одержані в грошовій формі;
- позики одержані в у товарній формі (технічні засоби, обладнання, устаткування);
- інші позики.

5. В залежності від виду забезпечення:

- позики незабезпечені;
- позики забезпечені порукою або гарантією;
- забезпечені позики заставою.

В процесі банківського кредитування підприємство отримує кредит і формує позичковий капітал, який є джерелом фінансового забезпечення діяльності підприємства. Характерні особливості позикового капіталу підприємства наведена табл. 1.1.

Таблиця 1.1.

Характерні ознаки позикового капіталу підприємства

Параметри функціонування позикового капіталу	Характеристика позикового капіталу
1	2
Строковість	<ul style="list-style-type: none"> • позичковий капітал короткостроковий (строк діє до 1 року) • позичковий капітал довгостроковий (строк дії більше 1 року)
Види кредиторів	<ul style="list-style-type: none"> • банківські та фінансово-кредитні установи; • клієнти та постачальники; • власники підприємства та його персонал ; • держава.
Умови одержання кредиту	<ul style="list-style-type: none"> • кредитний договір; • інші договори, при відсутності кредитного договору.
Напрями використання кредитних коштів	<ul style="list-style-type: none"> • на поповнення оборотних та необоротних активів; • на інвестиційні програми та проекти.
Форми залучення кредиту	<ul style="list-style-type: none"> • грошова форма (національна та іноземна валюта); • товарна форма.

Забезпеченість кредиту	<ul style="list-style-type: none"> • кредити забезпечені заставою; • кредити забезпечені гарантією банку або третьою особою; • кредити забезпечення поручительством або свідоцтвом страхової компанії; • кредити незабезпечені.
Плата за кредит	<ul style="list-style-type: none"> • відсоткова ставка: • фіксована відсоткова ставка; • плаваюча відсоткова ставка; • кредит без відсотків.
Погашення кредиту	<ul style="list-style-type: none"> • одноразовий платіж ; • багаторазові платежі; • платежі з регресією; • платіж у визначений заздалегідь термін.

Отже, в процесі банківського кредитування підприємство отримує довгостроковий або короткостроковий кредит. Об'єктом довгострокового кредитування виступають капітальні вкладення направлені на зростання вартості ОЗ (основних засобів) і пов'язані з технічним переозброєнням ОЗ, їх реконструкцією, удосконаленням технологічних процесів виробництва.

Об'єктами короткострокового кредитування на підприємстві виступають оборотні активи: зокрема це виробничі запаси, готова продукція, напівфабрикати власного виробництва, незавершене виробництво, витрати майбутніх періодів, розрахункові операції.

Кредитування підприємства має позитивний ефект, як додаткове джерело фінансового забезпечення діяльності, у випадку обмеженості власних фінансових ресурсів. Сьогодні кредити є досить дорогими для підприємств, і здійснюють значний вплив на їх фінанси. Відповідно даний процес контролюється як банком так і підприємством - позичальником.

Керівництво підприємства та працівники фінансової служби повинні відповідально ставитись до організації запозичення коштів та обслуговування кредиту, тому організація фінансової роботи із залучення кредитних ресурсів підприємства включає основні етапи показані в табл. 1.1.

Таблиця 1. 1.

Організація роботи позичальника по залученню банківського кредиту

Етапи банківського кредитування	Організаційні моменти роботи при здійсненні кредитування
1	2
Попереднє визначення можливостей отримання кредиту, проведення переговорів з банком з приводу отримання кредиту	<ul style="list-style-type: none"> визначаються умови та критерії надання кредиту; процентна ставка за користування кредитом, порядок та строки погашення кредиту; встановлюється необхідний переліку документів, які подається в банку для отримання кредиту.
Прийняття рішення залучення кредитних коштів	<ul style="list-style-type: none"> оцінюється доцільність залучення кредиту.
Підготовка, відповідно до вимог банку, пакету документів для отримання кредиту	<ul style="list-style-type: none"> Відповідно до вимог НБУ банк встановлює для позичальника індивідуальний перелік документів, визначає цілі залучення кредиту; аналізується бізнес-план підприємства.
Передача банку пакету документів	<ul style="list-style-type: none"> Банк встановлює дату подачі кредитної заявки та конкретну дачу прийняття пакету документів.
Відкриття рахунку для зарахування кредиту	<ul style="list-style-type: none"> Відкривається рахунок для зарахування кредиту.
Проведення банком фінансово-економічної експертиза діяльності підприємства, визначення оцінки його кредитоспроможності	<ul style="list-style-type: none"> Кредитний експерт банку перевіряє інформацію про фінансові показники; аналізує фінансовий стан підприємства та визначає оцінку кредитоспроможності позичальника.
Попереднє узгодження розмірів кредиту та процентної ставки	<ul style="list-style-type: none"> проведення переговорів з банком
Заключення кредитної угоди між банком і позичальником	<ul style="list-style-type: none"> відбувається укладання письмової угоди; передані документи не потребують нотаріального засвідчення.
Видача кредиту. Проведення банком контролю за використанням банківського кредиту та моніторинг фінансових показників	<ul style="list-style-type: none"> банку контролює цільове використання кредитних коштів та виконання позичальником кредитної угоди.

Формування та використання позикового капіталу підприємства є складовою частиною його фінансової стратегії, яка визначає потребу в

кредитних ресурсах в теперішньому та майбутньому часі в залежності від потреб підприємства [35, с.153].

Таким чином, кредитування має важливе значення в фінансовому забезпеченні функціонування підприємств. Залучені кредитні кошти формують позичковий капітал підприємства. Це важливий інструмент фінансування, додаткове джерело розвитку підприємства. Позичковий капітал паралельно з власним капіталом гарантує виконання підприємством фінансових зобов'язань та забезпечує його прибутковість, одночасно сприяє покращенню його фінансового стану. Не виконання підприємством умов договору кредитування приводить до фінансових ризиків та погіршення фінансового стану підприємства.

1.2. Джерела формування та способи залучення позикового капіталу

Обсяг банківського кредитування підприємств здійснюється відповідно до потреби в коштах та необхідності повного фінансування його діяльності. Підприємства позичальники вибирають найбільш перспективні умови та форми запозичення коштів та найбільш ефективні джерела формування капіталу, тобто (зовнішні та внутрішні джерела).

Зовнішніми джерелами формування позичкового капіталу є кошти довгострокового та короткострокового характеру, які показано на (рис. 1.1.).

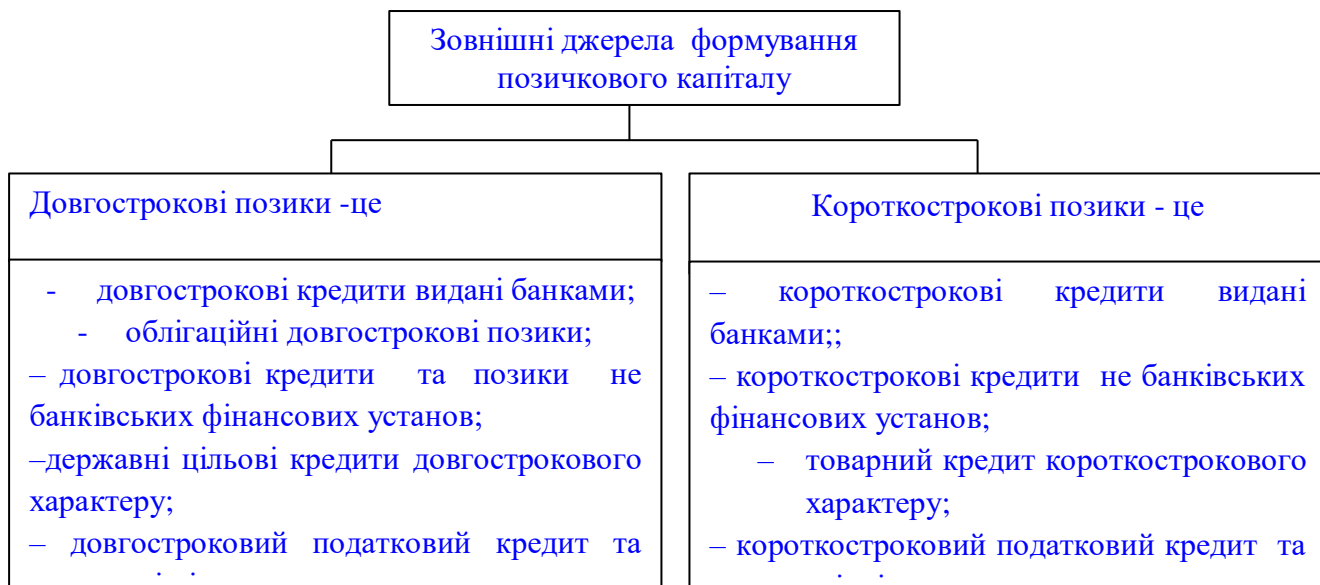

Рис. 1.1. Зовнішні джерела формування позикового капіталу підприємства

Внутрішні джерела формування капіталу наглядно показано на рис. 1.2

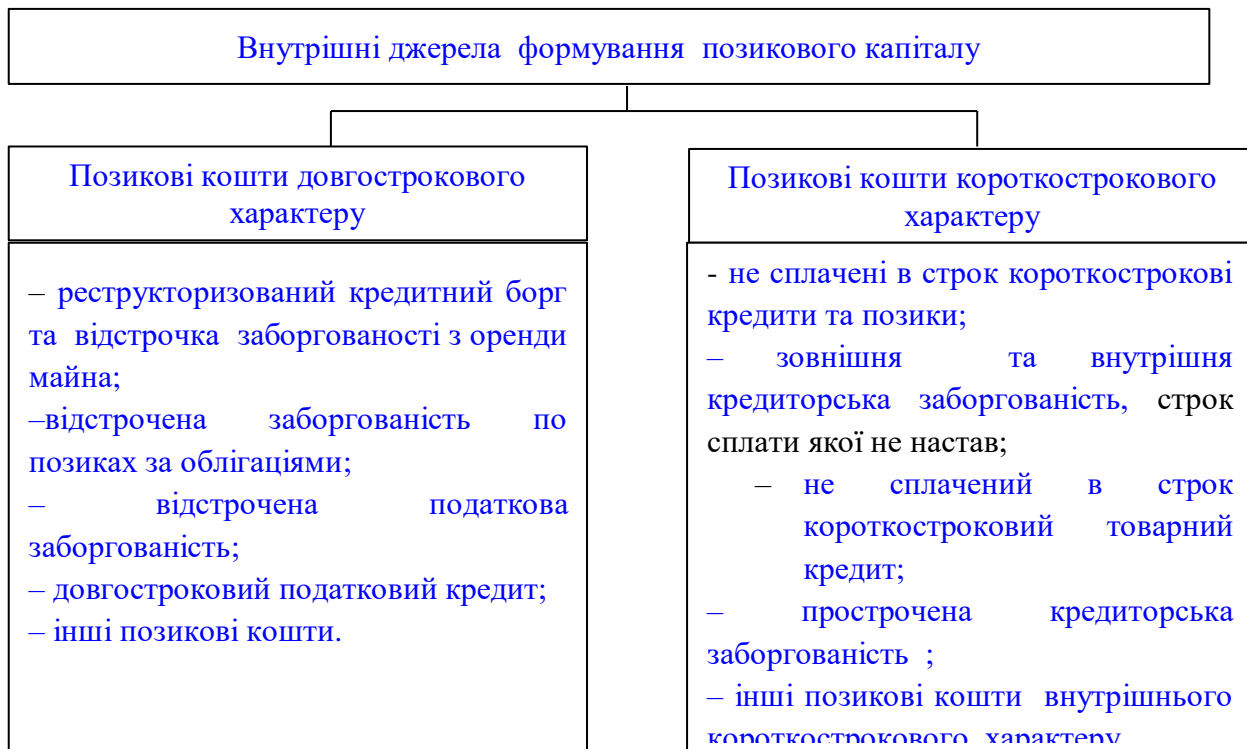

Рис. 1.2. Внутрішні джерела формування позикового капіталу підприємства

Складовою капіталу підприємства виступає позиковий капітал, який показується у фінансовій звітності підприємства як довгостроковий та короткостроковий кредит. Довгостроковий кредит використовується для фінансування нового будівництва, для придбання дорого вартісних основних засобів, для їх реконструкції та модернізації тощо. В світовій практиці переважно використовуються довгострокові банківські кредити для фінансування бізнесу.

Короткострокові банківські кредити - це кредитні зобов'язання до одного року. Даний вид кредиту використовується в основному для фінансування оборотних активів, для покриття витрат по виробничих запасах, для покриття тимчасових касових розривів та при дефіциті платіжних засобів [20, с. 297].

Крім запозичених фінансових ресурсів підприємства залучають кошти з власних джерел, сюди відноситься кредиторська заборгованість по розрахунках з постачальниками та покупцями, працівниками підприємства, з бюджетом та органами соціального страхування тощо.

Банківський кредит отримує підприємство після укладання з банком кредитного договору. Протягом всього періоду кредитування підприємство зобов'язуване виконувати умови кредитного договору. Повернення отриманого підприємством кредиту та сплата відсотків за його користування проводиться шляхом перерахування коштів з поточного рахунку підприємства на банківські рахунки.

Кредитування підприємства та формування позичкового капіталу охоплює такі основні етапи [31, с. 329]:

На першому етапі визначається потреба в запозичені коштів та ефективність їх використання. Попередньо проводиться аналіз динаміки змін запозичених коштів за попередні роки, дається порівняльна оцінка темпів росту та приросту позичених та власних фінансових ресурсів, визначаються тенденції та закономірності даного процесу.

На другому етапі аналізується процес залучення позикового капіталу,

проводиться порівняння показників ефективності використання різних форм капіталу.

На третьому етапі визначається відповідність потреби підприємства у залучені коштів, аналізується співвідношення між довгостроковими та короткостроковими позиками, ефективність їх розміщення в основний та оборотний капітали.

Четвертий етап. Вивчаються запропоновані банком умови надання кредитів. Підприємство в праві обрати найбільш вигідні та позитивні умови.

П'ятий етап. Визначаються показники результативності використання позикових коштів (оборотність та рентабельність). Порівнюються розраховані показники з показниками власного капіталу, робляться висновки.

Запозичення коштів у вигляді банківського кредиту через банківські установи здійснюється з метою:

- фінансового забезпечення потреби в необоротних активах, покращення матеріально технічного забезпечення підприємства;
- забезпечення фінансування оборотних активів;
- формування інвестиційних ресурсів для подальшого їх використання;
- забезпечення соціально-культурних потреб колективу підприємства.

Основними умовами залучення фінансових ресурсів у вигляді банківського кредиту є [34, с. 357]:

- термін надання кредиту;
- платність, встановлення відсоткових ставок за користування кредитом;
- умови погашення боргу та сплата відсотків відповідно до кредитного договору;
- інші умови.

Варто зазначити, що оцінка вартості позикового капіталу характеризується такими особливостями:

- використання позикового капіталу збільшує вихідні грошові потоки підприємства, оскільки відбувається погашення кредитного боргу та сплата

відсотків за користування кредитом;

- кредитоспроможність позичальника визначає вартість кредиту. Довіреном позичальникам, які характеризуються високий рівнем кредитоспроможності банк надає кредит під низьку відсоткову ставку.

- обслуговування боргу за кредитом відноситься на витрати підприємства, в результаті чого вони збільшуються, а прибуток зменшується.

Важливо зазначити, що оцінка кредитних відносин між підприємством-позичальником і банком визначається через показник кредитоспроможності, який тісно пов'язаний з його платоспроможністю, тобто спроможність своєчасно погашати всі борги, в тому числі кредити та позики. Кредитоспроможність підприємства – це здатність позичальника виконувати умови кредитної угоди, своєчасно і в повному обсязі проводити розрахунки за своїми борговими зобов'язаннями. Як зазначав Терещенко О.О: «кредитоспроможність - це наявність у потенційного позичальника передумов для отримання кредиту і здатність повернути його в встановлений строк» [46, с.28].

Показники кредитоспроможності характеризуються такими якісними показниками як відповідальність та акуратність клієнта при проведенні розрахунків за кредитами. Це перш за все пов'язане з фінансовим становищем позичальника його здатністю мобілізувати кошти для виконання зобов'язань за кредитами та забезпечити їх ефективне використання.

Фінансові служби підприємства плануючи залучення кредиту повинні оцінити свої можливості щодо виконання зобов'язань по кредиту.

Оцінюючи кредитоспроможність позичальника банк акцентує увагу:

- на репутації позичальника та відповідальності керівництва, оцінюють особисті характеристики керівників та засновників, звертають особливу увагу на якість виконання попередніх кредитних угод, на своєчасність проведення розрахунків за цими угодами;

- на вивченні фінансового стану позичальника, оцінює його здатності функціонувати в умовах конкуренції, виробляти конкурентоспроможну та

якісну продукцію, оцінюють спроможності підприємства ефективно використовувати запозичений капітал;

- на здатності підприємства забезпечити в разі необхідності мобілізацію грошові кошти з різних джерел;

- на показниках дохідності, прибутковості, платоспроможності підприємства та на співвідношенні між власними й позиковими коштами;

- на цільовому використанні отриманого кредиту;

- на забезпеченості кредиту, оцінюють вартість, якість та надійність забезпечення.

Отже, оцінка кредитоспроможності позичальника проводиться умовно в два етапи. На першому етапі оцінюється фінансовий стан підприємства визначають всі показники, що його характеризують, на другому етапі проводиться узагальнення розрахованих показників і на основі узагальнень визначається клас надійності позичальника.

Оцінку кредитоспроможності позичальника визначають за такими показниками:

- структура майна та капіталу, показники ліквідності та платоспроможності підприємства;

- співвідношення між власними фінансовими ресурсами та кредитними ресурсами;

- самофінансування підприємства, величина прибутку та прибутковості (рентабельності);

- швидкість оборотності оборотних активів [48].

Інформаційним джерелом визначення рівня кредитоспроможності є річна фінансова звітність підприємства.

Таким чином, в процесі кредитування зростає обсяг позичкового капіталу підприємства. Утворений таким чином позичковий капітал, доповнює власний капітал і використовується для фінансового забезпечення діяльності підприємства. Запозичення коштів має позитивний ефект за умови, що підприємство ефективно управляє процесом запозичень та дотримується всіх

умов кредитного договору. Важливим показником в процесі залучення кредитних ресурсів є кредитоспроможність позичальника, яка виражається через наявність можливості отримання кредиту та забезпечення його погашення.

РОЗДІЛ 2.

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПОЗИКОВОГО КАПІТАЛУ ТОВ «ТЕПЛО МЕРЕЖА» ВПРОДОВЖ 2020-2022 р. р.

2.1. Аналіз діяльності товариства та стан його фінансового забезпечення

Товариство з обмеженою відповідальністю «ТЕПЛО МЕРЕЖА» - це господарюючий суб'єкт, який здійснює свою діяльність на території м. Чернівці, Чернівецької та сусідніх областей, зокрема в Івано-Франківській та Тернопільській областях. ТОВ «ТЕПЛО МЕРЕЖА» засноване в 2014 році, як приватне підприємство малого бізнесу. Дане підприємство працює на ринку послуг, відповідно надає послуги та виконує роботи з ремонту, монтажу та заміни запчастин в котельнях міста та в інших населених пунктах. Діяльність даного товариства здійснюється відповідно діючого законодавства України та регулюється затвердженим статутом.

Діяльність товариства організована на принципі комерційного розрахунку та отриманні прибутку. Протягом періоду дослідження товариство працювало прибутково, забезпечувало при цьому часткове самофінансування діяльності.

Здійснюючи виробничу, комерційну та посередницьку діяльність товариство надає послуги та виконує роботи на користь юридичних та фізичних осіб. Впродовж двох останніх років товариство прагнуло до розширення діяльності, тому підготувало пакет документів для отримання ліцензії на виконання робіт по продажу, монтажу та обслуговуванню альтернативних джерел живлення, зокрема сонячних батарей.

Відповідно, для фінансування даного виду діяльності товариству не достатньо власних коштів, тому керівництвом було прийнято рішення щодо запозичення коштів в установі банку, тобто товариство вирішило залучити банківський кредит.

ТОВ «ТЕПЛО МЕРЕЖА» є юридичною особою має зареєстрований у відповідних інстанціях статут, пакет статутних та дозвільних документів, має печатку та штамп, самостійно веде облік, складає баланс та подає за призначенням фінансову, статистичну та податкову звітність. Товариство володіє відокремленим майном, може самостійно укладати угоди та несе відповідальність за своїми зобов'язаннями, може захищати свої права у судових органах.

Згідно затвердженого статуту ТОВ «ТЕПЛО МЕРЕЖА» надає послуги та виконує роботи, а саме:

- спочатку реєстрації товариство займалось роздрібною торгівлею санітарно технічних виробів, будівельних матеріалів та залізних виробів;
- визначена вище діяльність приносила малий дохід, тому керівництвом було прийнято рішення розширити свою діяльність і товариство стало надавати послуги та виконувати роботи по ремонту котелень, їх обслуговуванню, проводить заміну зношеного обладнання на сучасне енергозберігаюче;
- виконує монтажні роботи по монтажу нового обладнання та постачає комплектуючі для ремонту;
- надає послуги з подачі пару, кондиційованого повітря;
- проводить роботи по обслуговуванню водопостачальних та каналізаційних систем;
- здійснює продаж комплектуючих та спеціального обладнання;
- здійснює продаж та монтаж сонячних батарей та інших систем сонячного випромінювання;
- інша діяльність згідно затвердженого статуту.

В ПАТ «Приватбанк» для товариства відкриті поточний та валютний рахунки де зберігаються грошові кошти та здійснюються розрахункові операції. Товариство є сумлінним платником податків та внесків до бюджету, соціальних фондів, своєчасно проводить розрахунки з постачальниками, трудовим колективом.

Фінансова діяльність товариства пов'язана з формування фінансових

ресурсів. Зареєстрований (пайовий) капітал є початковою основою їх формування. Даний капітал - це внески засновників товариства в майно. Зареєстрований (статутний) капітал товариства складав спочатку суму 1000,0 грн. Протягом періоду функціонування вона була збільшена до 4 500 тис. грн. відповідно до чинного законодавства та статуту товариства.

До складу власних фінансових ресурсів ТОВ «ТЕПЛО МЕРЕЖА» входить додатковий та резервний капітали. Їх розмір не повинен бути меншим 25% статутного капіталу. Найбільшу частину власних фінансових ресурсів в більшості підприємств складають суми нерозподіленого прибутку та неоплаченого капіталу.

Фінансова діяльність ТОВ «ТЕПЛО МЕРЕЖА» на пряму залежить від розміру фінансового забезпечення, тобто від обсягу тих фінансових ресурсів, які є в його розпорядженні. Відповідно, товариством використовуються сучасні інструменти, форми та методи управління фінансовими ресурсами та встановлюються оптимальних пропорцій співвідношення між власними та запозиченими ресурсами. Від так, управління процесом формування та використання фінансових ресурсів знаходяться постійно під контролем керівництва товариства.

Варто зазначити, що фінансові ресурси ТОВ «ТЕПЛО МЕРЕЖА» формуються з таких джерел:

- власні фінансові ресурси - (статутний, резервний, додатковий та неоплачений капітали, нерозподілений прибуток);
- позикові ресурси - (кредити банківських установ тощо);
- залучені ресурси - (довгострокові зобов'язання за розрахунками, доходи майбутніх періодів, кредиторська заборгованість за роботи, послуги та товари; за розрахунками із бюджетом, соціальними фондами страхуванням, з оплати праці найманих працівників та інші) ;
- благодійні та інші ресурси.

Основу самофінансування товариства ТОВ «ТЕПЛО МЕРЕЖА» могли б забезпечувати власні фінансові ресурси, однак їх недостатньо, тому говорити

про забезпеченість товариством достатнього рівня самофінансування не можливо.

ТОВ «ТЕПЛО МЕРЕЖА» паралельно з власними фінансовими ресурсами використовує банківські кредити. Це специфічні ресурси, які формуються на основі платності, повернення та цільового використання. Переважно вони залучаються товариством для поповнення оборотних коштів та на інвестиційні цілі. В процесі аналізу динаміки, склад і структуру капіталу товариства важливо визначити роль та місце позикового капіталу в фінансовому забезпеченні його діяльності (табл.2.1).

Таблиця 2.1

Склад та структура капіталу ТОВ «ТЕПЛО МЕРЕЖА»

за період 2020-2022 р. р.

Найменування показника	2020 р. (тис. грн.)	Питома вага, %	2021 р. (тис. грн.)	Питома вага, %	2022 р. (тис. грн.)	Питома вага, %
1	2	3	4	5	6	7
Вартість капіталу всього :	77 985	100,00	108 904	100,00	159 074	100,00
в т.ч.						
1. Власні джерела	56816	72,8	70164	64,4	100436	63,1
2. Позикові джерела	15000	19,2	25000	22,9	41000	25,7
3.Залучені джерела	6169	8,0	13 740	12,7	17638	11,2

Наведені у табл. 2.1 дані наглядно показують, що загальний обсяг капітал ТОВ «ТЕПЛО МЕРЕЖА» за період 2020-2022 р. р. мав тенденцію до щорічного зростання з 77985,0 тис. грн. в 2020 р. до 159074,0 тис. грн. в 2022 р. Відповідно, зростання було характерне для всіх складових капіталу. Структура капіталу в продовж періоду дослідження зазнавала змін. Найбільша частка припадала на власні джерела фінансування, так у 2020 р. це складало 72,8 %, у 2020 р. вона зменшилась до 64,4% , в 2022 р. до 63,1 %. Це свідчить про те, що при абсолютному зростанні обсягів власного капіталу з 56816,0 тис. грн. до 100416,0 тис. грн. його роль як джерела фінансування послаблювалася.

Відповідно, для фінансового забезпечення своєї діяльності товариство

було змушене залучати позикові кошти. Їх величина зростала з кожним роком, особливо це характерне для періоду закінчення опалювального сезону. В цей період розпочиналась робота по підготовці до нового опалювального періоду. Стан котелень потребував ремонту та відновлення, заміни зношеного обладнання і комплектуючих. На що в товаристві не вистачало власних коштів.

Відповідно, позикові ресурси зросли з 15000,0 тис. грн. в 2020р. до 41000,0 тис. грн. в 2022 р. Змінилася і їх питома вага в структурі капіталу, по роках це складало 19,7%; 22,2%; та 25,7%. Частина фінансового забезпечування покривалася залученими ресурсами із власних джерел. Обсяг залучених ресурсів за період дослідження зростав з 6169,0 тис. грн. до 17638,0 тис. грн. Структурні зміни власного капіталу товариства за період 2020-2022 р. р. проаналізовано в табл.2.2.

Таблиця 2.2

Склад та структура власного капіталу товариства
ТОВ «ТЕПЛО МЕРЕЖА» за період 2020-2022 р. р.

Найменування показника	2020 р. (тис. грн.)	Питома вага, %	2021 р. (тис. грн.)	Питома вага, %	2022 р. (тис. грн.)	Питома вага, %
1	2	3	4	5	6	7
1. Власний капітал в т.ч.	56816,0	100,0	70164,0	100,0	100436,0	100,0
1.1. Зареєстрований (пайовий) капітал	4500,0	7,9	4500,0	6,4	4500,0	4,8
1.3. Додатковий капітал	1 025,0	1,8	1 025,0	1,4	1 025,0	1,2
1.4. Резервний капітал	16 520,0	29,0	16 520,0	23,5	16 520,0	16,4
1.5. Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	34771,0	61,3	48119,0	68,7	78391,0	77,6

За даними наведеними в табл. 2.2. видно, що в структурі власного капіталу найбільша частка припадала на обсяги нерозподіленого прибутку, який щорічно зростав, а саме з 34771,0 тис. грн. (61,3%) в 2020 році до 48119,0 тис. грн. (68,7%) в 2021 р. та до 78391,0 тис. грн. (77,6%) в 2022 р.

Статутний капітал товариства в період 2020-2022 р. р. був не змінним і складав 4500,0 тис. грн. або ж по роках частку 7,9%; 6,4% та 4,8% власного капіталу. Додатковий і резервний капітал формувались в межах законодавчо визначених норм, відповідно, частка додаткового капіталу складала по роках 1,8%; 1,4% та 1,2%. Питома вага резервного капіталу складала 29,0%, 23,5% та 16,4%.

Протягом 2020-2022 років товариство активно розширяло свою діяльність. З своїми послугами воно вийшло за межі області і стало обслуговувати котельні ближніх районів Івано-Франківської та Тернопільської областей. Закупівля сучасного енергозберігаючого обладнання та комплектуючих потребувала значних коштів, тому товариство запозичало кошти в банку та залучало із внутрішніх джерел. Аналіз складу та структури зовнішніх джерел фінансування товариства проведено в табл. 2.3.

Таблиця 2.3.

Склад та структура позикових та залучених коштів

ТОВ «ТЕПЛО МЕРЕЖА» за період 2020-2022 р. р.

Найменування показника	2020 р. (тис. грн.)	Питома вага, %	2021 р. (тис. грн.)	Питома вага, %	2022 р. (тис. грн.)	Питома вага, %
1	2	3	4	5	6	7
Позиковий капітал всього	21169,0	100	31740,0	100	58638,0	100
1. Позикові джерела, в т.ч.	15000,0	70,8	18000,0	56,7	41000,0	69,9
1.1. Довгострокові кредити банків	10000,0		10000,0		21000,0	
1.2. Короткострокові кредити банків	5000,0		8000,0		20000,0	
2. Залучені джерела, в т.ч.	6169,0	29,2	13740,0	43,3	17638,0	30,1
2.1. Поточна кредиторська заборгованість, в т.ч.	5305,0		12 387,0		16 405,0	
товари, роботи, послуги	4244,0		10990,0		14 865,0	
розрахунки з бюджетом	560,0		480,0		460,0	
розрахунки зі страхування	310,0		421,0		405,0	
розрахунки з оплати праці	425,0		496,0		675,0	
2.2. Інші поточні зобов'язання	864,0		1353,0		1233,0	

За даними табл. 2.3. наглядно видно, що загальна вартість позикового капіталу в 2020 р. складала 21169,0 тис. грн., у 2021 р. по відношенню до попереднього року зросла і склала 31740,0 тис. грн., у 2022 р. обсяг позиковий капітал зріс до 58638,0 тис. грн. Різке зростання позикового капіталу було зумовлене необхідністю закупівлі в Іспанії системи альтернативного опалення сонячного випромінювання. Монтаж та продаж якого товариство почало займатися з 2021 р. Згідно отриманої ліцензії товариство виконує роботи по монтажу та обслуговуванню сонячних батарей для юридичних та фізичних осіб. На ці цілі було отримано довгостроковий кредит в 2020 р. на суму 10000,0 тис. грн., в 2021 р. на суму 10000,0 тис. грн., в 2022 р. на суму 21000 тис. грн.

Протягом періоду дослідження товариство отримувало і суми короткострокового кредиту. Їх обсяг в 2020 р. складав 5000,0 тис. грн., в 2021 р. - 8000,0 тис. грн. в 2022 р. - 21000,0 тис. грн. Дана банківська позичка використовувалася на фінансування обслуговування котелень та проведення робіт по каналізаційному відведенню, так як виникла необхідність закупівлі нових каналізаційних труб.

Кредитні ресурси мають важливе значення для товариства, так як дозволяють збільшувати фінансові ресурси, розширяти його діяльність та досягати намічених цілей. В даний момент залучення позикового капіталу є позитивним для товариства, однак, надмірне його залучення може мати і негативні фінансові наслідки, пов'язані із фінансовими ризиками.

Залучені з власних джерел кошти також поповнювали обсяги фінансового забезпечення ТОВ «ТЕПЛО МЕРЕЖА». Це кошти поточної кредиторської заборгованість за роботи, товари, послуги, за розрахунками з соціальними фондами, бюджетом та з оплати праці працівників.

У 2020 році обсяг залучених коштів складав 6169,0 тис. грн. (29,2%), відповідно в 2021 році - 13740,0 тис. грн. (43,3%), а у 2022 році - 17638,0 тис. грн. (30,1%).

Для ТОВ «ТЕПЛО МЕРЕЖА» характерна залежність від зовнішніх

джерел фінансування, яка наглядно проілюстрована на рис. 2.1;2.2; 2.3.).

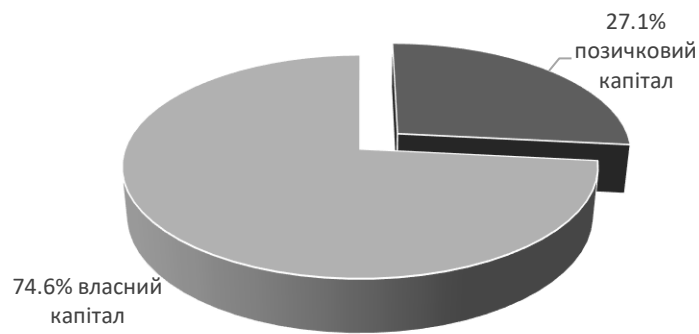

Рис.2.1. Структура капіталу товариства в розрізі власного та запозиченого капіталів в 2020 р.

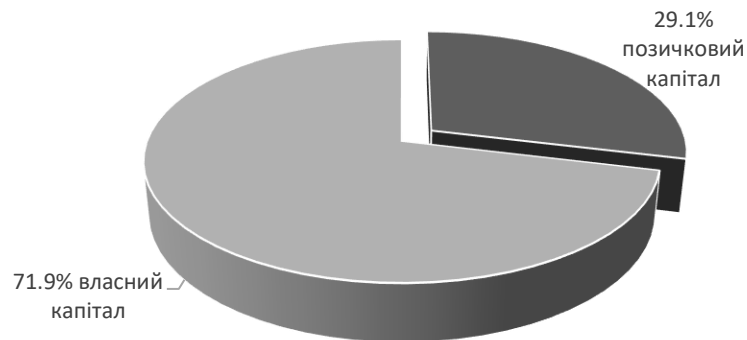

Рис.2.2. Структура капіталу товариства в розрізі власного та запозиченого капіталів в 2021 р.

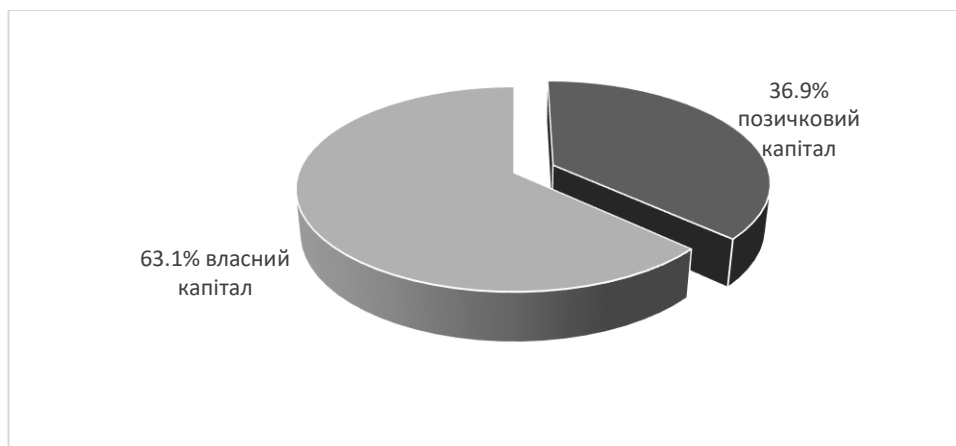

Рис.2.3. Структура капіталу товариства в розрізі власного та запозиченого капіталів в 2022 р.

Як показують проілюстровані на рис. 2.1.; 2.2. та 2.3 дані на долю позиковий капітал припадала майже третина усіх фінансових ресурсів товариства, так в 2020 р. його частка була в розмірі - 27,1%, в 2021р. - 29,1%, в 2022 р. зросла до 36,9%. Це пояснюється тим, що зросла потреба в додаткових фінансових ресурсах.

Власні та позичені ресурси товариства авансувались в майно, за їх рахунок фінансувались матеріальні та нематеріальні активи. Склад та структуру фінансових ресурсів авансованих в майно товариства проаналізовано в табл.2.4.

Таблиця 2.4

Аналіз фінансових ресурсів авансованих в майно ТОВ «ТЕПЛО МЕРЕЖА» за період 2020-2022 років

тис. грн.

Найменування показника	2020 р. (тис. грн.)	Питома вага, %	2021 р. (тис. грн.)	Питома вага, %	2022 р. (тис. грн.)	Питома вага, %
1	2	3	4	5	6	7
Капітал товариства всього: т.ч.	77985	100,00	108904	100,00	159074	100,00
- оборотний капітал,	33587	43,1	33769	31,1	53 449	33,6
- основний капітал	44398	56,9	75135	68,9	105625	66,4

Як показують дані табл. 2.4 основний капітал, за допомогою якого фінансуються необоротні активи займав значно більшу частку в структурі майна, зокрема, у 2020 р. це складало 56,9%, у 2021 р. - 68,9%, в 2022 р. - 66,4%. Оборотний капітал, відповідно, складав 43,1%; 31,1% та 33,6%. Найбільшу частку в складі оборотних активів займають запаси. Ефективне використання товариством власних, запозичених та залучених фінансових ресурсів забезпечували товариству прибутковість діяльності. Аналіз фінансових результатів показано в табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Аналіз фінансових результатів діяльності ТОВ «ТЕПЛО МЕРЕЖА»
за період 2020-2022 років

тис. грн.

Найменування показника	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення 2022 р. від 2020 р.
1	2	3	4	5
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та інші доходи	227765,0	229967,0	249054,0	+21289,0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) та інші витрати	201952,0	201065,0	211159,0	+9207,0
Прибуток до оподаткування	25813,0	28902,0	37895,0	+12082,0
Податок на прибуток	4646,0	5202,0	6821,0	+2175,0
Чистий прибуток	21167,0	23700,0	31074,0	+9907,0

За даними таблиці 2.5 та додатків А,Б можна зробити висновок, що впродовж періоду 2020-2022 р. р. зростав чистий дохід від продажу товарів, виконаних робіт, наданих послуг з 227765,0 тис. грн. до 249054,0 тис. грн. В 2022 р. в порівнянні з 2020 р. чистий дохід зріс на 21289,0 тис. грн. Одночасно зростав чистий прибуток, який в подальшому поповнював обсяг власного капіталу.

Зростання характерне і для собівартості, яка в 2020 р. склала 201952,0 тис. грн. в 2021 р. 229967,0 тис. грн., в 2022 р. 211159,0 тис. грн. Все це свідчить про ефективне управління господарською діяльністю.

Таким чином, товариство ТОВ «ТЕПЛО МЕРЕЖА», здійснюючи свою діяльність, надавало послуги та виконувало роботи по ремонту монтажу обладнання для котелень сітки комунальних підприємств тепломережі. Діяльність товариства забезпечувалася власним та позиковим капіталом. Запозичені ресурси розширяли можливості фінансування товариства, забезпечували розширення господарської та виробничої діяльності товариства.

2.2. Аналіз ефективності використання позикового капіталу

ТОВ «ТЕПЛО МЕРЕЖА» використовуючи позичковий капітал, проводила зважену політику управління запозиченнями, керуючись при цьому показниками результативності використання позикового капіталу. Для товариства було досить важливо визначити об'єктивну потребу в запозиченнях, розрахувати їх оптимально необхідний обсяг та визначити їх вартість, враховуючи при цьому їх витратний характер. Проводячи аналіз ефективності використання позикового капіталу товариству було важливо:

- проаналізувати позиковий капітал за складом та структурними змінами;
- визначити вартість запозичення кредитних ресурсів;
- визначити показники результативності та оцінити ефективність використання позикового капіталу;
- визначити вплив запозичень на фінансовий стан товариства.

Проведений в попередньому підрозділі аналіз використання позикового капіталу наглядно показав, що за період 2020-2022 років найбільше залучались кошти довгострокового банківського кредиту, так в 2020 р. було позичено 10000,0 тис. грн. довгострокового кредиту та 5000,0 тис. грн. короткострокового кредиту, в 2021р. довгостроковий кредит залучався також в розмірі 10000,0 тис. грн., короткостроковий в розмірі 8000,0 тис. грн., в 2022 році – 21000,0 тис. грн. складав довгостроковий кредит та 20000,0 тис. грн. короткостроковий кредит.

Поточна кредиторська заборгованість, відповідно, по роках складала: 5305,0 тис. грн.; 12387,0 тис. грн.; 16405,0 тис. грн. В цілому в структурі позикового капіталу банківський запозичений ресурс займав по роках 70,8%; 56,7% та 69,9%.

В той же час залучені ресурси в структурі позикового капіталу займали 29,2%; 43,3% та 30,1%. Залучення коштів з власних джерел є більш позитивними, оскільки за них не вноситься плата у вигляді відсотків.

Отже, майже третину фінансових ресурсів товариства ТОВ «ТЕПЛО

МЕРЕЖА» в 2020-2022 роках покривали запозичені кошти, це позначалося на зниженні рівня самофінансування товариства.

Загальновідомо, що встановлення оптимального співвідношення між власним та позиковим капіталом є важливим фінансовим чинником. Відповідно, при формуванні структури пасиву товариства, де відображається обсяг власного та позичкового капіталів, слід більш детально провести аналіз використання позикових коштів. Слід зазначити, що аналітичні показники ефективності використання позикового капіталу охарактеризовані в табл. 2.6.:

Таблиця 2.6

Коефіцієнти ефективності використання позикового капіталу

Назва показників	Нормативне значення показника	Формула розрахунку показників	Характеристика
Коефіцієнт концентрації запозиченого капіталу (К.К.)	$\leq 0,5$	Позиковий капітал/ загальний обсяг капіталу	Відображає частку позикового капіталу в загальній сумі капіталу
Коефіцієнт заборгованості (КЗ)	Тенденції до зменшення	Позиковий капітал/ загальний обсяг власного капіталу	Показує величину запозичених коштів на одиницю власного капіталу
Коефіцієнт співвідношення довгострокових та короткострокових запозичень (КС)	Індивідуальний	Довгостроковий кредит/ короткостроковий кредит	Співвідношення між видами кредитів
Коефіцієнт залучених коштів (КЗ)	Зменшення	Короткострокові позикові кошти/Сума оборотних активів	Показує фінансову незалежності підприємства від залучення коштів
Узагальнюючий коефіцієнт фінансової стійкості (ФС)	0,7-0,8 або 70-80%	Власний капітал + Довгострокові зобов'язання/ Валюти балансу	Визначає ту частину активів, яка покривається стійкими джерелами

Розрахунок визначених коефіцієнтів по товариству ТОВ «ТЕПЛО МЕРЕЖА» проведено в табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Аналіз ефективності позикового капіталу
в ТОВ «ТЕПЛО МЕРЕЖА» за період 2020-2022 р.р.

%

Найменування показника	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення (+/-) 2022 року до 2020 року
1	2	3	4	5
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,70	0,56	0,69	-0,01
Коефіцієнт заборгованості	0,37	0,55	0,58	0,21
Коефіцієнт співвідношення між довгостроковим і короткостроковим залученим капіталом	2,0	1,25	1,05	-0,05
Коефіцієнт залучених коштів	0,15	0,23	0,37	0,22
Узагальнюючий коефіцієнт фінансової стійкості	0,85	0,73	0,76	-0,09

Дані аналізу табл. 2.7 засвідчують результати розрахунку показників ефективності використання позикового капіталу та їх зміни за період 2020-2022 років, зокрема:

– в період дослідження зменшилась сума позикового капіталу в загальному обсязі капіталу товариства, відповідно, коефіцієнт концентрації позикового капіталу в 2022 р. в порівнянні з 2020 р. зменшився на 0,01 в. п.;

– збільшилось боргове навантаження на капітал товариства, адже більша частина активів фінансувалась саме рахунок власних коштів. Відповідно, коефіцієнт заборгованості у 2022 році в порівнянні з 2020 роком зріс на 0,21 в. п.;

– коефіцієнт співвідношення між довгостроковим і короткостроковим кредитом у 2022 році в порівнянні з 2020 роком зменшився на 0,05 в. п.

– збільшилась протягом досліджуваного періоду частка залучених джерел фінансування, відповідно, коефіцієнт залучених ресурсів у 2022 році в

порівнянні з 2020 роком зріс на 0,22 в. п.;

— узагальнюючий коефіцієнт фінансової стійкості у 2022 р. в порівнянні з 2020 роком зменшився на 0,09 в. п.

Для проведення повноцінного аналізу досить важливо визначити показники платоспроможності та ліквідності товариства (табл. 2.8. та 2.9.)

Таблиця 2.8.

Показники ліквідності та платоспроможності

Показники	Формула розрахунку	Нормативне значення	Характеристика показника
1	2	3	4
Коефіцієнт ліквідності поточної (Кп)	(оборотні активи – запаси)/ поточні зобов'язання	0,6-0,8	Показує частину поточних зобов'язань товариства, яку можливо погасити за рахунок грошових коштів та їх еквівалентів
Коефіцієнт ліквідності загальної (Кз)	Оборотні активи/ Поточні зобов'язання	>1	Спроможність товариства забезпечити оборотними коштами короткострокові зобов'язання
Коефіцієнт ліквідності абсолютної (Ка)	Грошові кошти/Поточні зобов'язання	0,2-0,25	Показує частку короткострокових зобов'язань яку можливо погасити найближчим часом.

Показники ліквідності дозволяють визначити можливості товариства погашати поточних зобов'язання товариства грошовими коштами та їх еквівалентами. У випадку, якщо товариство не може погасити свої зобов'язання та в строк їх оплати, це свідчить проте, що воно має фінансові проблеми. Аналіз показників ліквідності та платоспроможності проаналізовано в (табл. 2.9.)

Таблиця 2.9

Показників ліквідності та платоспроможності ТОВ «ТЕПЛО МЕРЕЖА»
за період 2020-2022 років

відсотки

Найменування показника	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення
				абсолютне (+/-) 2022 р. до 2020 р.

1	2	3	4	5
Коефіцієнт ліквідності поточної	0,6	0,7	0,8	+ 0,2
Коефіцієнт ліквідності загальної	1,57	1,3	1,69	+ 0,22
Коефіцієнт ліквідності абсолютної	0,20	0,21	0,21	0,01

Наведені в таблиці 2.9 дані показують, що розміри абсолютної і загальної ліквідності в період 2020-2022 р. р. відповідали нормативному значенню. На кінець досліджуваного періоду коефіцієнт поточної ліквідності зріс на 0,2 в. п., тобто товариство більшу частину поточних зобов'язань погашало грошовими коштами та їх еквівалентами, тобто найбільш ліквідними оборотними активами.

Також на кінець періоду зріс коефіцієнт загальної ліквідності на 0,22 в. п., це означало що товариство було здатне забезпечити короткострокові зобов'язання своїми оборотними коштами.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності у 2022 р. в порівнянні з 2020 р. також зріс на 0,01 в. п. тобто товариство змогло погасити частину короткострокових зобов'язань.

Щоб визначити ефективність використання позикового капіталу, важливо провести аналіз фінансової стійкості. Фінансова стійкість товариства вимагає дотримання фінансової рівноваги між позиченими та власними коштами. Чим активніше товариство використовує позиковий капітал, тим вища ймовірність отримання прибутку. Одночасно може виникати фінансовий ризик невиконання зобов'язань. Характеристика показників фінансової стійкості наведена в табл. 2.10.

Таблиця 2.10.

Характеристика показників фінансової стійкості

Показники	Формула розрахунку	Характеристика показників
1	2	3
Коефіцієнт незалежності (>0,5)	Власний капітал/Загальний обсяг капіталу	Показує, частку власного капіталу у загальному обсязі капіталу підприємства.
Коефіцієнт	Загальний обсяг	Зворотній показник до попереднього

фінансової залежності (< 2)	капіталу/ Власний капітал	коефіцієнту
Коефіцієнт фінансової стійкості (>1)	Залучений капітал/ Власний капітал	Характеризує співвідношення власних і залучених засобів в діяльність підприємства.
Коефіцієнт маневреності власного капіталу (>0,1)	Власні засоби/ Власний капітал	Показує частину власного капіталу для фінансування поточної діяльності
Коефіцієнт структури фінансування необоротних активів (<0,3)	Довгострокові зобов'язання/ Необоротні активи	Показує частину основних активів профінансовану зовнішніми інвесторами
Коефіцієнт короткострокових зобов'язань (>0,5)	Короткострокові зобов'язання/ Залучений капітал	Показує, яка частка у залучених коштах припадає на короткострокові зобов'язання
Коефіцієнт довгострокових зобов'язань (<0,4)	Довгострокові зобов'язання/ Залучений капітал	Показує, яка частка у залучених коштах припадає на довгострокові зобов'язання
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів (<1)	Довгострокові зобов'язання / Довгострокові зобов'язання + Оборотні активи	Характеризує частку довгострокових позик в загальному обсязі джерел фінансування.

Проведення аналізу фінансової стійкості товариства має важливе, оскільки показує збалансованість між засобами та джерелами їх формування, враховуючи при цьому залучені і позикові кошти.

Відповідно, на основі аналізу можна зробити висновок про спроможність ТОВ «ТЕПЛО МЕРЕЖА» ефективно здійснювати свою діяльність, залучаючи до її фінансування власні, позикові та залучені фінансові ресурси. Розрахунок показників фінансової стійкості товариства за 2020-2022р. р. проведено в табл. 2.11.

Таблиця 2.11

Показники фінансової стійкості ТОВ «ТЕПЛО МЕРЕЖА»
за період 2020-2022 р. р.

Найменування показника	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення абсолютне (+/-) 2022 р. до 2021 року
1	2	3	4	5
Коефіцієнт незалежності	0,73	0,64	0,63	-0,1
Коефіцієнт фінансової залежності	0,28	0,45	1,32	+0,4
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,26	0,35	0,41	+0,15
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,5	0,6	0,7	+0,2
Коефіцієнт структури фінансування необоротних активів	0,22	0,13	0,19	-0,03
Коефіцієнт короткострокових зобов'язань	0,33	0,32	0,48	+0,15
Коефіцієнт довгострокових зобов'язань	0,64	0,68	0,52	-0,12
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0,22	0,23	0,28	+0,6

Дані табл. 2.11 дозволяють визначити відповідні закономірності. ТОВ «ТЕПЛО МЕРЕЖА» здатне частково покрити свої зобов'язання власними ресурсами. Коефіцієнт незалежності перевищував нормативне значення і в 2020 р. він складав – 0,72 в. п., в 2021 р. - 0,69 в. п., в 2022 р. 0,75 в. п.

Коефіцієнт фінансової залежності є зворотнім до коефіцієнта фінансової незалежності. Він свідчить про зростання частки позичених коштів у фінансуванні товариства, так у 2022 р. в порівнянні з 2020 р. зріс на 0,04 в. п.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу знаходився в межах нормативного значення і це позитивно, оскільки зростала частка власного капіталу в фінансуванні поточної діяльності. Так у 2022 р. в порівнянні з 2020 р. він збільшився на 0,2 в. п.

Коефіцієнт структури фінансування необоротних активів товариства підтверджує факт того, що фінансування необоротних активів здійснюється як за рахунок власних і позичених ресурсів. Так у 2022 р. в порівнянні з 2020 р. даний коефіцієнт зменшився на 0,03 в. п.

Коефіцієнт короткострокових зобов'язань показував частка

короткострокових зобов'язань в залучених коштах. Протягом досліджуваного періоду він зріс у 2022 році в порівнянні з 2020 роком на 0,15 в. п. При цьому частка довгострокових зобов'язань у 2022 р. по відношенню до 2020 р. зменшувалась на 0,12 в. п.

Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів в 2022 р. в порівнянні з 2020 р. зріс на 0,06 в. п., це свідчить про покращення інвестиційної активності товариства, за рахунок зростання позик.

Узагальнюючи результати аналізу показників фінансової стійкості ТОВ «ТЕПЛО МЕРЕЖА» важливо визначити тип фінансової стійкості. Враховуючи забезпеченість запасів такими джерелами покриття як власні ресурси, кредиторська заборгованість, короткострокові та довгострокові кредити.

Для ТОВ «ТЕПЛО МЕРЕЖА» характерний перший тип фінансової стійкості, так як $\Phi^B > 0$, $\Phi^{ВД} > 0$, $\Phi^{ЗК} > 0$. Відповідно фінансовий стан товариства впродовж періоду 2020-2022 р. р. був абсолютно стійким, товариству не загрожувало банкрутство.

Таким чином, як показали результати проведеного аналізу ТОВ «ТЕПЛО МЕРЕЖА» впродовж 2020-2022 р. р. було платоспроможним та фінансово стійким. Товариство крім власного капіталу залучало для поповнення обсягу капіталу позичковий та залучений капітал. Їх використання значно покращувало стан фінансового забезпечення діяльності товариства. Фінансовий стан товариства ТОВ «ТЕПЛО МЕРЕЖА» був надійним, негативних явищ щодо використання позикового капіталу не було.

РОЗДІЛ 3

ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ПОЗИКОВИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Фінансові аспекти оптимізації структури капіталу підприємства та визначення співвідношення між власними та позиковими ресурсами

В умовах ринкового середовища та недостатності власних фінансових ресурсів більшість підприємств змушені поряд з внутрішніми джерелами фінансування використовувати зовнішні банківські запозичення. Залучення кредитних ресурсів є досить поширеним в світовій практиці. Характерною їх особливістю є те, що здійснення запозичень відбувається за більш низькими ставками ніж в Україні. Збільшення обсягів довгострокових кредитних ресурсів стимулює зростання обсягів інвестиції та зростання ВВП. Відповідно, здійснення запозичень на світовому ринку є досить важливим для української економіки. Однак, тут мають місце ряд причин, які стримують даний процес. Це в першу чергу, пов'язано з нестабільністю економічного середовища України, зокрема, це не стабільність податкового законодавства викликає недовіру інвесторів тощо, не стабільність нормативно-законодавчої бази. Тому українські підприємства можуть розраховувати тільки на власні зусилля та здійснювати запозичення в основному на власному фінансовому ринку. Проте слід зазначити, що активність зростання зовнішніх запозичень значно збільшує економічні ризики.

У сучасних ринкових умовах господарювання необхідно удосконалювати систему управління капіталом підприємства та визначати оптимальні пропорції співвідношення позикового та власного капіталів.

Проблеми характерні для ринку капіталів зумовлюють необхідність розробки зваженої політики управління структурою капіталу, спроможної досягати максимальної ефективності використання як власних так і позичених

ресурсів.

Діяльність сучасних підприємств практично неможлива без залучення кредитних ресурсів, які виступають для підприємств позиковим капіталом.

Як зазначає Бунель Ю. «Позиковий капітал - це частина капіталу суб'єкта господарювання, що використовується для фінансування його діяльності, отримана на основі забезпеченості, повернення, терміновості, платності та цільового використання» [5, с.35]. Використання підприємством кредитних ресурсів дозволяє розширяти їх виробничо-господарську діяльність.

Відповідно, основною метою управління структурою капіталу є досягнення максимального ефекту фінансового покриття потреб підприємства при мінімізації витрат залучення позикових коштів. Управління структурою капіталу являє собою сукупність методів та принципів реалізації управлінських рішень.

Приймаючи відповідні рішення впровадження оптимальної моделі управління структурою капіталу важливо враховувати:

- період ділової активності підприємства;
- специфіку діяльності підприємства;
- обсяги власних фінансових ресурсів;
- необхідність запозичення кредитних ресурсів;
- величину та зміни відсоткових ставок;
- можливість фінансових ризиків при здійсненні запозичень;
- стабільність та частоту обороту коштів підприємства;
- співвідношення між власними та запозиченими ресурсами;
- стратегічні цілі підприємства;
- рівень податкового навантаження;
- репутацію підприємства серед кредиторів [11, с.422].

Важливими завданнями оптимізації структури капіталу та визначення стратегії управління капіталом є:

- формування достатнього обсягу капіталу, а в разі недостатності власних ресурсів залучати банківські кредити;

- оптимальний розподіл капіталу підприємства та доцільність використання кредитних ресурсів за напрямками (довгострокові запозичення краще спрямовувати на інвестиційні цілі, короткострокові на фінансування оборотних активів);
- забезпечення максимальної результативності використання капіталу, зокрема позикового;
- мінімізація фінансових ризиків;
- дотримання фінансової рівноваги підприємства та оптимізації обігу капіталу.

Структура капіталу вважається оптимальною коли встановлюється таке співвідношення між власними і позиковими коштами, яке забезпечує прибутковості підприємства. При формуванні оптимальної структури капіталу важливо враховувати переваги та недоліки як власного та позикового капіталів (табл. 3.1).

Таблиця 3. 1.

Переваги і недоліки використання власного та позикового капіталів

	Власний капітал	Позиковий капітал
1	2	3
Переваги	1. Простий в залученні. 2. Забезпечує фінансову незалежності, фінансову стійкість, платоспроможність, відповідний рівень самофінансування знижує ризик банкрутства. 3. Використання не потребує сплати відсотків. 4. Забезпечує підприємству отримання прибутку.	1. Можливе збільшення обсягів запозичення, при наявності забезпечення та гарантій та високому рейтингу довіри з боку кредиторів, 2. Зростання фінансового потенціалу підприємства, розширення його діяльності. 3. Здатність забезпечити зростання коефіцієнта рентабельності капіталу

Недоліки	1. Обмеженість обсягу. 2. Неможливість забезпечити повне самофінансування. 3. Зниження рівня рентабельності капіталу через залучення кредитних ресурсів	1. Збільшується ризик, знижується рівень фінансової стійкості підприємства. 2. Ймовірна можливість банкрутства підприємства. 3. Зменшення розмірів прибутку через сплату % за користування кредитом. 4. Залежність отримання кредиту від забезпеченості заставою та поручительством. 5. Процедура запозичення коштів є платною, складною і громіздкою.
----------	---	--

Варто також зазначити, що процедура управління структурою капіталу підприємства передбачає два напрями:

- встановлення оптимальних пропорцій між позиковим та власним капіталом;
- забезпечення залучення капіталу із різних джерел з метою досягнення оптимальної їх структури.

Капітал - це частина фінансових ресурсів підприємства, що характеризує загальну вартість засобів інвестованих у формування її активів. Максимальну корисність підприємству приносить оптимальний розподіл капіталу між складовими активів.

Відповідно, управління капіталом складається з двох етапів:

- на першому етапі відбувається формування власного та позикового капіталів;
- на другому етапі встановлюється оптимальне співвідношення між власним та позиковим капіталами.

Процес формування оптимальної структури капіталу включає:

- проведення попереднього аналізу структури капіталу за минулі роки, визначення тенденцій та закономірностей;
- визначення оптимально необхідного розміру капіталу підприємства;
- проведення оцінки вартості запозичення коштів;
- визначення форм, методів та термінів запозичення коштів.

Система управління капіталом показана на (рис. 3.2).

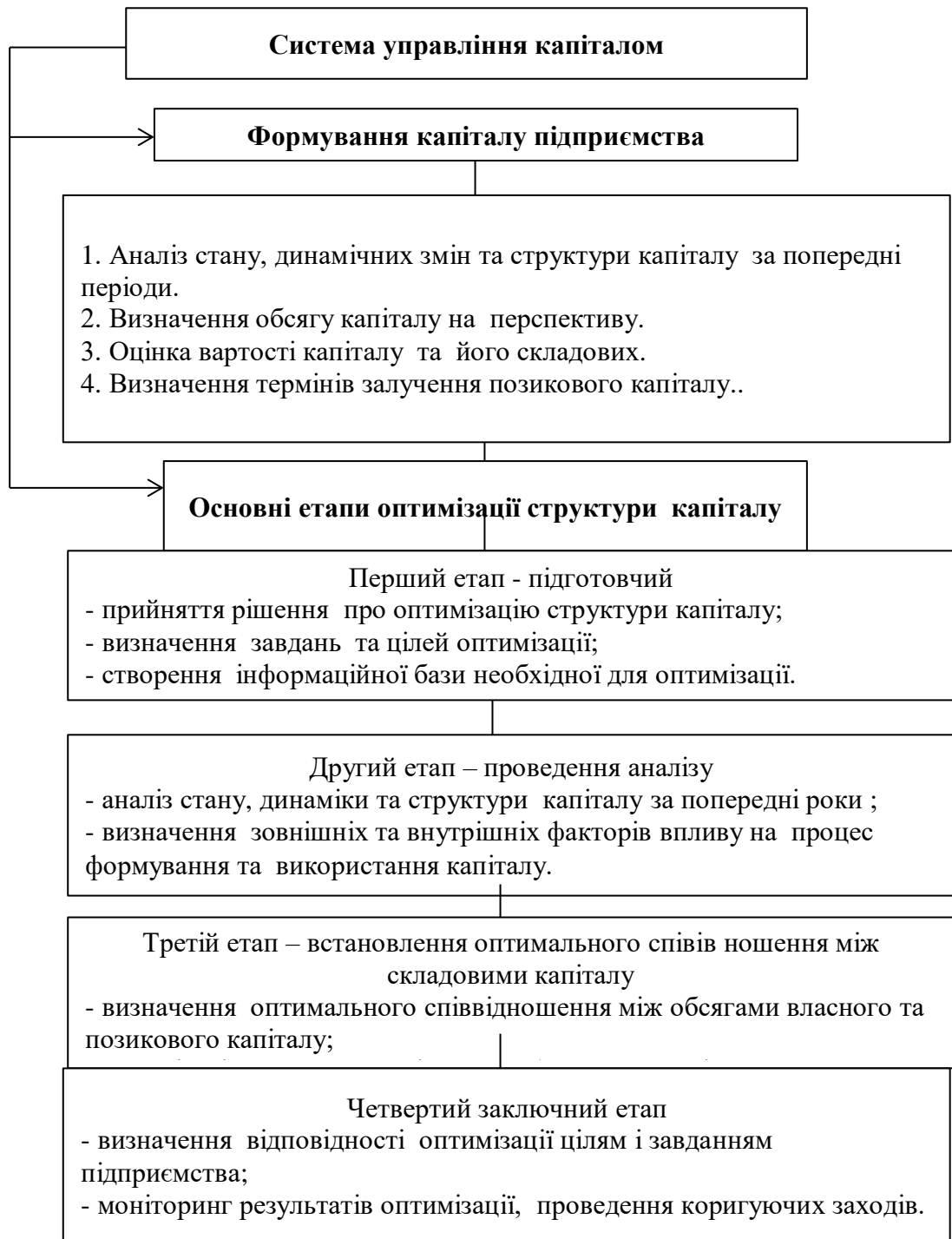

Рис. 3.2. Система управління капіталом підприємства [18]

Наведені на рис. 3.2 дані наглядно висвітлюють процес оптимізації структури капіталу та основні етапи його здійснення.

На першому етапі приймаються рішення про оптимізацію капіталу, визначається основна мета та завдання, формується інформаційна база.

На другому етапі здійснюється аналіз та оцінюється стан та

ефективність використання капіталу підприємства в розрізі складових.

На третьому етапі проводиться процедура оптимізації капіталу за структурою та обсягом.

На четвертому етапі проводиться перевірка достовірності оптимальності структури капіталу.

Загальновідомо, що оптимального співвідношення між власним та позиковим капіталами не існує. Кожне підприємство самостійно визначає найбільш вигідне співвідношення між вище визначеними капіталами та оптимізує їх структуру. Найбільш розповсюдженими методами оптимізації капіталу є методи наведені у табл. 3.3.

Таблиця 3.3.

Характеристика методів оптимізації капіталу

Методи оптимізації	Характеристика методу
Оптимізація структури капіталу за допомогою: - методу управління величиною ефекту фінансового левериджу	Ефект фінансового левериджу показує відсоток збільшення прибутковості власного капіталу за рахунок залучення в обіг позикових коштів. Даний метод дозволяє визначити, що найефективнішим буде співвідношення між власними і залученими капіталом, коли приріст рентабельності власного капіталу та ефект фінансового левериджу будуть максимальними
- за критерієм мінімальної його вартості	Метод допомагає визначити оцінку власного та позикового капіталу, та дає оцінку капіталу за його середньозваженою вартістю
- методу мінімізації рівня фінансового ризику та строків залучення капіталу	Цей метод дозволяє здійснити вибір більш дешевих варіантів фінансування активів підприємства використовуючи такі підходи: 1) консервативний – використання довгострокових зобов'язань та власного капіталу для формування необоротних активів та частково змінної частини оборотних активів; 2) агресивний – використання довгострокових зобов'язань та власного капіталу лише для фінансування необоротних активів; 3) компромісний – фінансування за допомогою власного капіталу та довгострокових зобов'язань необоротних активів та постійної частини оборотних активів

Серед методів оптимізації капіталу існують такі які мають ряд недоліків.

Основний недолік - це платність за користування позиковими коштами, яка відповідно збільшує витрати підприємства. Вибір для підприємства найбільш вигіднішого процесу оптимізації структури капіталу визначається відповідно до встановленої розрахункової бази (рис. 3.4.)

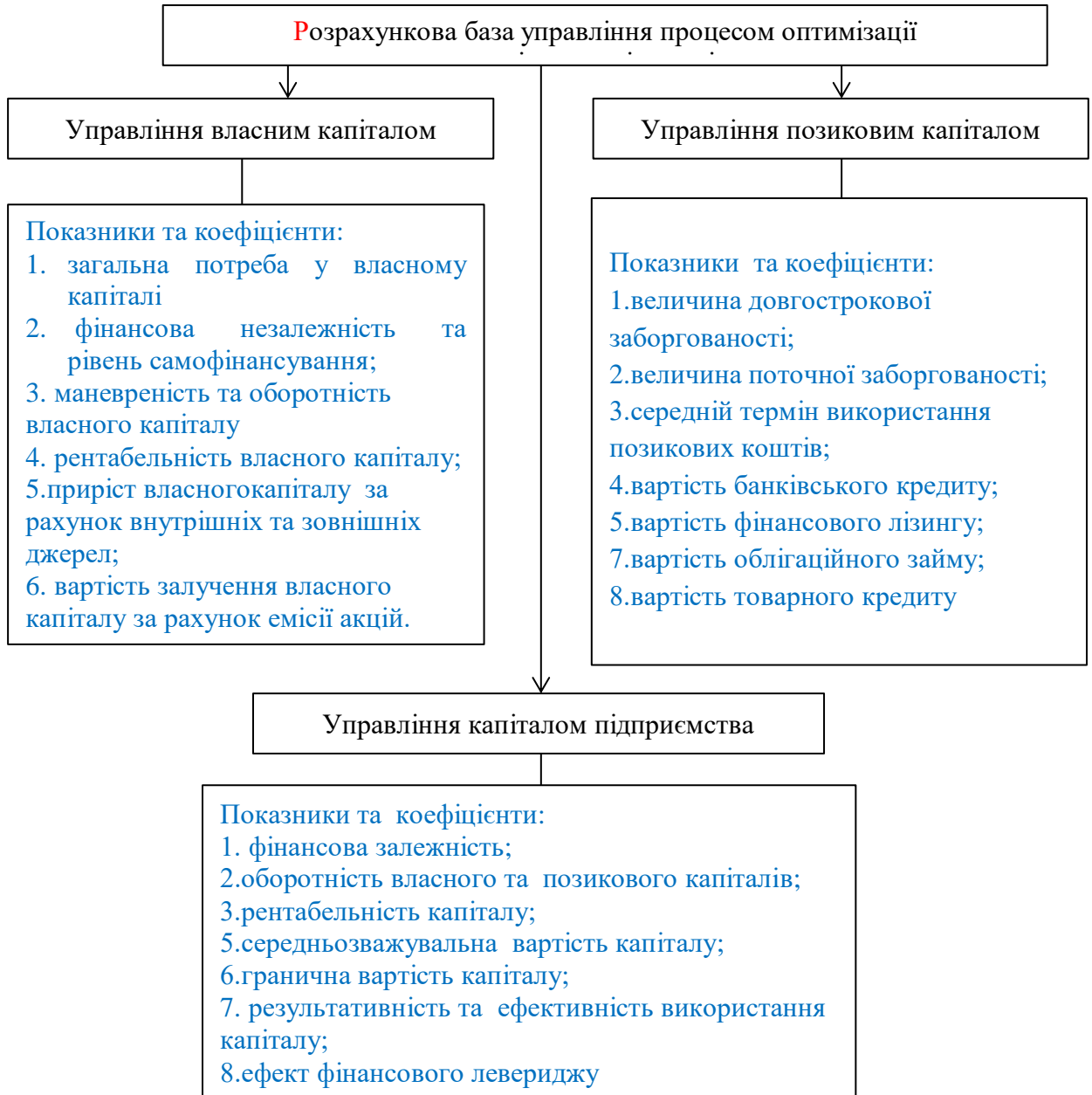

Рис. 3.4. Розрахункової бази оптимізації структури капіталу [18]

Управління структурою капіталу визначається на основі розрахункових коефіцієнтів та показників. Кожен суб'єкт господарювання в праві самостійно прийняти рішення щодо вибору найоптимальнішої структури капіталу,

враховуючи при цьому:

- швидкість обороту капіталу;
- розміщення капіталу в активах підприємства;
- визначення величини витрат підприємства тощо.

Важливо зазначити, що більшість підприємств не в змозі організувати ефективну фінансову діяльність без залучення позикових коштів. Обираючи найбільш вигідніший варіант оптимізації капіталу підприємство повинно враховувати всі фактори впливу на цей процес. Правильно обрана структура капіталу дає можливість забезпечити повне фінансування діяльності, підвищити рівень результативності та раціональності використання фінансових ресурсів.

Низька частка позикового капіталу в структурі капіталу є позитивним моментом і свідчить про те що підприємство забезпечує фінансування діяльності власними коштами. Висока частка позикового капіталу вимагає високої прибутковості капіталу, тоді це дасть певний економічний ефект. [35, с.231].

Встановлення оптимальної структури капіталу та визначення раціонального співвідношення між власним і позиковим капіталами є найбільш складним питанням фінансового менеджменту.

Таким чином, ефективність діяльності усіх господарюючих суб'єктів залежить від системи управління структурою капіталу. Обираючи оптимальну структуру капіталу підприємству необхідно встановити таке співвідношення власного та позиченого капіталів, яке б забезпечило ефективне фінансування його діяльності і дало б можливість досягти високого рівня прибутковості.

3.2. Напрями підвищення ефективності управління позиковим капіталом підприємства

Недостатність власних фінансових ресурсів перешкоджає ефективному

функціонуванню більшості підприємств. Втрачається можливість фінансового відновлення основних та оборотних активів. ТОВ «ТЕПЛО МЕРЕЖА» також має проблему пов'язану з фінансовим забезпеченням оновлення та модернізації зношеної бази основних засобів.

Варто зазначити, що тепломережі комунальних підприємствах Чернівецької, Івано-Франківської та Тернопільської областей в середньому зношені більше ніж на 65%. Відповідно, поле діяльності товариства ТОВ «ТЕПЛО МЕРЕЖА» є широким, так як воно надає послуги з ремонту, модернізації та переобладнання котелень, що потребує значних капіталовкладень.

Враховуючи той факт, що товариство самостійно закупляє нове сучасне обладнання для котелень, комплектуючі для їх ремонту і продає його комунальним підприємствам міста та районам області на це все потрібно значно великі суми грошових коштів. Відтак, досить часто в товаристві виникає розрив між датою придбання обладнання і комплектуючих та надходженням коштів за їх реалізацію та за виконанні роботи. Відповідно, ТОВ «ТЕПЛО МЕРЕЖА» приділяє особливу увагу залученню банківського кредиту.

Попередньо вирішення даної проблеми потребує проведення аналізу фінансових показників та коефіцієнтів, які дозволять визначити можливі фінансові ризики, встановити сильні та слабкі сторони здійснення запозичень. Для кредиторів та інвесторів потрібна об'єктивна інформація про позичальника, картина його фінансового стану, рівень його кредитоспроможності.

Використання банківських кредитів дозволяє ТОВ «ТЕПЛО МЕРЕЖА» розширяти сферу своєї діяльності, забезпечити прибутковість. Тому дане підприємство повинно створити всі умови залучення та використання коштів банківського кредиту від моменту запозичення до повного погашення.

Отже, як зазначає Масюк Є.В. : «управління позиковим капіталом - це цілісний процес його формування, використовуючи різні джерела та різні

форми, відповідно, до потреби підприємства в позикових коштах на кожному етапі функціонування» [29].

Використання банківських кредитів дозволяє збільшувати обсяг позикового капіталу, розширити фінансовий ресурс підприємства. Однак, такий процес може привести до втрати фінансової незалежності товариства, зниження його фінансової стійкості. Приймаючи рішення про залучення капіталу ТОВ «ТЕПЛО МЕРЕЖА» має вирішити з яких джерел краще робити запозичення з зовнішніх чи з внутрішніх.

Крім того, здійснюючи запозичення ТОВ «ТЕПЛО МЕРЕЖА» визначає на який термін краще залучати позикові кошти. Запозичення на термін більше 1 року, тобто довгостроковий період, залучаються на інвестиційні цілі, фінансове забезпечення відтворення основних засобів, на придбання дорого вартісного обладнання. На інші цілі залучаються кредити на короткостроковий термін. Залучати довгостроковий кредит товариству не дуже вигідно, але воно це робить для інвестування коштів в альтернативні джерела живлення та в дорого вартісне обладнання [32, с. 239].

Особливо додаткового капіталу ТОВ «ТЕПЛО МЕРЕЖА» потребує в літній період, адже в цей період розпочинається підготовка до нового опалювального сезону, закупляються запчастини для ремонту котелень. Відповідно, керівництвом приймається рішення залучення короткострокового банківського кредиту.

Форму залучення позикових коштів товариство вибирає самостійно виходячи із специфіки своєї діяльності та врахуванням ефективності кредитних ресурсів, оцінюючи наскільки ефективно використовувались кошти раніше запозиченого капіталу, який економічний ефект отримувало підприємство. Товариство старається запозичити кошти з мінімальними витратами та з мінімальним ризиком.

Залучаючи позиковий капітал в товаристві можуть виникати ряд проблем пов'язаних з [34]:

- платністю і поверненням запозичених коштів у встановлений термін;

- ймовірністю виникнення фінансового ризику;
- цільовим характером позикових коштів;
- не оптимальністю структури позикових ресурсів, що викликає неможливістю диференціювання даних ресурсів;
- відсутністю ефективної політики управління позиковими коштами;
- зниженням можливостей фінансування діяльності власними коштами.

Відповідно, з метою вирішення вище зазначених проблем ТОВ «ТЕПЛО МЕРЕЖА» повинно вдосконалювати внутрішнє управління позиковим капіталом, напрями якого подано схематично на (рис. 3.5)

Рис. 3.5. Можливі напрями підвищення ефективності управління позиковим капіталом

Покращення банківського кредитування та залучення позичальником кредитних ресурсів можливе за умов, що:

- банківський менеджмент, маркетинг, асортимент банківських продуктів і послуг буде більш пристосований до потреб інноваційно-інвестиційного розвитку суб'єктів господарювання;

- відбуватиметься спрощення процедур обробки кредитних заявок та скорочення термінів їх обробки;
- зменшення кількості необхідних документів для отримання кредиту;
- з метою мінімізації кредитних ризиків необхідно надавати позичальникам інформаційну допомогу;
- впроваджувати в практику розробку комп'ютерних банківських додатків.

Діючі механізми державного регулювання процесу банківського кредитування забезпечують створення позичкового капіталу підприємства. Відповідно, для ТОВ «ТЕПЛО МЕРЕЖА» покращення ефективності управління позиковим капіталом можливе при:

- визначенні об'єктивної потреби в запозичених коштах та її обґрунтуванні;
- визначенні вартості позикового капіталу залученого із різних джерел;
- встановленні оптимального співвідношення між джерелами запозиченого капіталу;
- зростанні оборотності позикових коштів;
- визначенні можливостей забезпечення беззбиткової діяльності.

Таким чином, для ефективного функціонування позикового капіталу товариству слід розробити та втілити в реальність стратегію управління запозиченням коштів, враховуючи усі обмеження та ризики. Ефективне управління залученнями коштами сприятиме розвитку діяльності ТОВ «ТЕПЛО МЕРЕЖА», підвищенню його економічного потенціалу та конкурентних переваг на ринку послуг.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІ

Сучасні ринкові умови господарювання породжують об'єктивну необхідність запозичення підприємствами коштів в банківських установах. Банківське кредитування є важливим джерелом фінансування діяльності підприємств, оскільки сприяє зростанню його економічного потенціалу та забезпечує розширене відтворення. Активізація банківського кредитування є важливим завданням економічної політики держави та розвитку банківської діяльності.

Значення банківського кредитування підприємств полягає саме в тому що банківський кредит:

- забезпечує безперервний кругообіг капіталу та сприяє процесу розширеного відтворення;
- зростає ефективність використання капіталу підприємства та його складових;
- досягається економічний ефект від розміщення запозичених коштів у активи підприємства;
- підвищується конкурентоспроможність господарюючих суб'єктів;
- відбувається стимулювання інноваційно - інвестиційної діяльності позичальників.

Залученні кредитні ресурси формують позичковий капітал підприємств, використання якого має свої переваги та недоліки. Ряд недоліків пов'язані з виникненням фінансових ризиків в процесі користування кредитними ресурсами буває із-за високих відсоткових ставок за користування кредитними ресурсами. Це може викликати збільшення боргового навантаження на підприємство.

Роль банківського кредиту є досить великою, адже запозичені кошти розширюють фінансові можливості підприємств, виступають фінансовим забезпеченням оборотних та необоротних активів, забезпечують зростання

рентабельності власного капіталу.

Функціонування більшості підприємств неможливе без банківського кредитування. Адже за рахунок запозичених коштів підприємство формує та використовує позиковий капітал, який є об'єктивно необхідним джерелом формування капіталу більшості підприємств. Потреба в запозичені кредитних ресурсів викликана розбіжністю в часі між надходженням коштів та здійсненням витрат.

Позикові кошти забезпечують підприємству позитивний ефект тоді коли досягається високий рівень результативності їх використання, коли підприємство отримує позитивний фінансовий результат – прибуток. Підприємства, здійснюючи запозичення коштів, повинні забезпечувати ефективне управління процесом їх запозичення, здійснювати оптимізацію структури капіталу, віднаходити оптимальні пропорції співвідношення між власним та позиковим капіталом.

ТОВ «ТЕПЛО МЕРЕЖА» впродовж 2020-2022 років користувалось банківським кредитом, який залучало з метою:

- поповнення капіталу товариства;
- фінансування забезпечення оборотних активів;
- формування основного капіталу товариства;
- фінансування відновлення основних засобів (придбання нових ОЗ, проведення реконструкції, модернізації та ремонту діючих основних засобів);
- забезпечення економічного розвитку товариства.

Загальна вартість позикового капіталу в 2020 р. складала 21169,0 тис. грн., у 2021 р. по відношенню до попереднього року зросла і склала 31740,0 тис. грн., у 2022 р. обсяг позиковий капітал зріс до 58638,0 тис. грн. Різке зростання позикового капіталу було зумовлене необхідністю закупівлі за кордоном системи альтернативного опалення сонячного випромінювання. На ці цілі було отримано довгостроковий кредит в 2020 р. на суму 10000,0 тис. грн., в 2021 р. на суму 10000,0 тис. грн., в 2022 р. на суму 21000 тис. грн.

Протягом періоду дослідження товариство отримувало і суми

короткострокового кредиту. Їх обсяг у 2020 р. складав 5000,0 тис. грн., в 2021 р. - 8000,0 тис. грн. в 2022 р. - 21000,0 тис. грн.

Проведений аналіз засвідчує факт того, що ТОВ « ТЕПЛО МЕРЕЖА» ефективно використовувало капітал, тому в перспективі варто покращити цей процес, для цього необхідно.

- 1) нарощувати власний капітал, забезпечити при цьому більш високий рівень самоокупності та самофінансування;
- 2) розширяти сферу діяльності;
- 3) ефективно управляти структурою капіталу товариства, встановлювати оптимальне співвідношення власного та позикового капіталів;
- 4) підвищувати рівень своєї кредитоспроможності;
- 5) забезпечувати своєчасне та повне виконання кредитних зобов'язань